

अथ तृतीयोऽनुवाकः ।

द्वितीयानुवाके आधानार्थं नक्षत्रादिकालोऽभिहितः । तृतीये देवयजनार्थाः सम्भारा उच्यन्ते । यदुक्तं सूत्रकारेण । “प्राचीनप्रवणं देवयजनमुद्धृत्य” इति । तदिदं विधत्ते । “उद्धृन्ति । यदेवास्या अमेध्यम् । तदपहन्ति” इति । भूमेरुर्द्धभागं खनित्रादिना खनेत् । तेन निष्ठीवनादिनिमित्तं यदमेध्यं तदपहतं भवति । उद्धूननमन्त्रस्तु ‘उद्धृत्यमानं’ इत्यादि । स चोपरितनप्रपाठकादौ आस्नातत्वात् । तत्रैव व्याख्यास्यते । एवमुत्तरेष्वपि विधिषु द्रष्टव्यम् ।

अथ विधत्ते, “अपो वोक्षति शान्त्यै” इति । उद्धूननकृता भूमेर्वेदना जलेन शाम्यति । ‘आपो वै शान्ता’ इति अन्यत्रोपशमहेतुत्वश्रवणात् ।

विधत्ते । “सिकतानि वपति । एतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपम् । रूपेणैव वैश्वानरमवरुन्धे” इति । सिकतानां तद्रूपत्वं वैश्वानरस्य रूपमिति मन्त्रादवगन्तव्यम् । सिकतादयो द्रव्यविशेषा देवयजनभूमौ प्रक्षेपणीयाः सम्भाराः । अतएव सूत्रकारेणोक्तम् । ‘सप्त पार्थिवान् सम्भारानाहरति । एवं वानस्पत्यान्’ इति । तत्र पार्थिवेषु सिकतारूप एकः सम्भार उक्तः ।

द्वितीयं सम्भारं विधत्ते । ‘ऊषां निवपति । पुष्टिर्वा एषा प्रजननम् । यदूषाः’ [१] पुष्ट्यामेव प्रजननेऽग्निमाधत्ते । अथो सञ्ज्ञान एव । सञ्ज्ञानं ह्येतत् पशूनाम् । यदूषाः’ इति । पशवो ह्युषरक्षेत्रोत्पन्नं तृणादिकं रसान्तरयुक्तत्वादाद-